

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sit tantum vna veritas qua omnia sint vera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Es. 31. 10. 11

Com. 14. tom. 3.

In corp. ar.

In corp. ar.

p. q. 6. art. 16.

Comen. 8. tom. 3.

Comen. 21. tom. 3.

lib. de Vera religione, & per Auic. in definitione in ducta: veritas cuiusq; rei, & cetera, sicut autem adaequatione ad intellectum humanum, dicitur res vera, inquam nata est de se formare vera estimatione, sicut e contrario res falsa dicuntur, quae natae sunt videri, quae non sunt, aut qualia non sunt, ut dicitur in 5. Metaphysico. Prima autem ratio veritatis per prius inest rei quam secunda: quia prior est comparatio ad intellectum diuinum, quam humanum, unde etiam si intellectus humanus non esset, adhuc res diceretur vera in ordine ad intellectum diuinum: sed si uterque intellectus, quod est impossibile intelligeret auferri, nullo modo veritatis ratio remaneret.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut ex dictis patet, verum dicitur per prius de intellectu, & per posterius de re sibi adaequata, & utroque modo conuertitur cum ente: sed diuersimode, quia sicut dicitur de rebus conuertitur cum ente per praedicationem, omne enim ens est adaequatum intellectui diuino, & e converso sibi adaequare intellectum humanum, & e converso. Si autem accipiatur verum, prout dicitur de intellectu, sic conuertitur cum ente, quod est extra animam, non per praedicationem, sed per conuenientiam, eo quod cuiuslibet vero intellectui oportet, quod respondeat ens aliquod, & e converso, & per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod illud quod est in aliquo, non sequitur illud in quo est, nisi quando causatur ex principijs eius, unde lux quae causatur in aere ab extrinseco, scilicet ex sole sequitur motum solis magis, quam aere. Similiter etiam veritas, quae in anima causatur a rebus, non sequitur estimationem animae, sed existentiam rerum, ex eo enim, quod res est, vel non est, oratio vera, vel falsa dicitur, & intelligitur similiter.

Ad quartum dicendum, quod Augustinus loquitur de visione intellectus humani, a qua rei veritas non dependet. Sunt enim multae res, quae intellectu nostro non cognoscuntur: nulla tamen res est, quam intellectus diuinus actu non cognoscat, & intellectus humanus in potentia, cum intellectus agens describat quod est oia facere, & intellectus possibilis quod est oia fieri. Et ideo in definitione rei verae potest poni visio in actu intellectus diuini, non autem visio intellectus humani nisi in potentia, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII.

Primum in intellectu componente, & diuidente sit veritas. Tertio quaeritur, utrum veritas sit tantum in intellectu componente, & diuidente. Et videtur quod non. Verum enim dicitur sicut comparatione entis ad intellectum: sed prima operatio qua intellectus comparatur ad rem est sicut quae format quidditates rerum accipiendo definitiones earum, ergo in ista operatione intellectus principalis, & proprius inuenitur.

¶ 2. Prater. Verum est adaequatio rei, & intellectus: sed sicut intellectus componens, & diuidens potest adaequare rebus, ita & intellectus intelligens quidditates rerum, ergo veritas non est tantum in intellectu componente, & diuidente.

Contra 6. Metaphysico, dicitur, Verum & falsum non sunt in rebus, sed in mente: in simplicibus autem, nec etiam, quod quid est, est in mente.

¶ 2. Prater. In 3. de Anima dicitur, quod indiuisibilem intelligentiam in illis est, in quibus non est verum, & falsum.

Respon. Dicendum, quod sicut verum per prius inuenitur in intellectu quam in rebus, ita etiam per prius

inuenitur in actu intellectus componentis & diuidentis, quam in actu intellectus quidditates rerum formantis. Veri enim ratio consistit in adaequatione rei & intellectus: idem autem non adaequatur sibi, sed aequalitas diuersorum est: unde ibi primo inuenitur ratio veritatis in intellectu, ubi primo intellectus incipit aliquid proprium habere, quod extra animam non habet, sed aliquid ei conueniens, inter quae adaequatio attendi potest. Intellectus autem formans quidditates, non habet nisi similitudinem rei existentis extra animam, sicut sensus in quantum accipit speciem rei sensibilis, quando incipit iudicare de re apprehensa, tunc ipsum iudicium intellectus est quoddam proprium, quod non inuenitur extra in re. Sed quando adaequatur ei quod est extra in re, dicitur iudicium verum esse: tunc autem iudicat intellectus de re apprehensa, quando dicitur quod aliquid est, vel non est, quod est intellectus componentis & diuidentis: unde Philosophus dicit 6. Metaphysico, quod compositio & diuisio est in intellectu, & non in rebus. Et inde est, quod veritas per prius inuenitur in compositioe & diuisione intellectus, secundario autem dicitur veritas & per posterius in intellectu formate definitionis: unde definitio dicitur vera, vel falsa, ratione compositionis verae vel falsa: ut quando, scilicet dicitur de se definitio eius, cuius non est, sicut si definitio cuiusdam alligetur triangulo, vel etiam quando praedicationis non possunt componi admodum, dicitur definitio alicuius rei animalis insensibilis (haec enim compositio qua implicatur, scilicet quod aliquod animal est insensibile, est falsa). Et deinde non dicitur vera vel falsa nisi per ordinem ad compositionem, sicut & res dicitur vera per ordinem ad intellectum. Patet ergo ex dictis, quod verum per prius dicitur de compositione vel diuisione intellectus, secundo de definitionibus rerum, secundum quod eis implicatur compositio vera vel falsa: unde de rebus secundum quod adaequantur intellectu humano, quae aptae natae sunt adaequare intellectui humanum, quae de homine qui est eternus orationum, verarum vel falsarum vel qui facit estimationem de se, vel de alijs veram vel falsam per ea quae dicitur, facit: voces autem eodem modo recipiunt veritatem praedicationem, sicut intellectus quos legitur.

Ad primum ergo dicendum, quod quantum ad rem, in materia quidditatis sit prima operatio intellectus, patet per eam non habet intellectus aliquid adaequatum prius, quod possit rei adaequare, & ideo non est in propria veritas. Et per hoc patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS IIII.

Quarto quaeritur, utrum sit una tantum veritas, quae oia sint vera. Et videtur quod sic. Antiqui enim in lib. de veritate dicit, quod sicut tempus se habet ad oia temporalia, sic veritas ad oia vera, sed tempus ita se habet ad omnia temporalia, quantum tantum tempus, ergo ita se habet veritas ad omnia vera, & erit tantum una veritas. Sed dicendum, quod veritas dicitur dupliciter, uno modo, ut est idem quod entitas rei, ut definitur eam gust, in lib. Soli, verum est id quod est, & sic oportet esse plures veritates secundum quod plures sunt entitates rerum. Alio modo dicitur prout exprimitur in intellectu, prout definit eam Hilarius, verum est electio, unum esse: & hoc modo cum nihil possit aliquid inuenire stare intellectui nisi secundum primum, veritas dicitur.

diuine, omnes veritates quodammodo sunt vnum in mouedo intellectum, sicut omnes colores, sunt vnum in mouendo visum, in quantum mouent ipsum in rationem vnius, scilicet luminis.

¶ 2 Contra, Tempus est vnum numero omnium temporalium: si ergo ita se habet veritas ad res veras sicut ipsa ad temporalia, oportet omnium verorum vna esse numero veritatem: nec sufficit omnes veritates esse vnum in mouendo, vel esse in exemplari vnum.

¶ 3 Præ. Anselmus in lib. de Veritate sic arguit. Si plurium verorum sunt plures veritates, oportet veritates variari secundum variationem verorum: sed veritates non variantur per variationes rerum verarum, quia destructis rebus veris vel rebus adhuc remanet veritas & rectitudo, secundum quam sunt vera vel recta. ergo est una tantum veritas: minorem probat ex hoc, quod destructo signato adhuc remanet rectitudo significationis, quia rectum est, ut significetur hoc quod illud signum significabat, & eadem ratione destructo quolibet vero vel recto, eius rectitudo, vel veritas remanet.

¶ 4 Præ. In creatis nulla veritas est id, cuius est veritas, sicut veritas hominis, non est homo, & veritas carnis non est caro: sed quodlibet ens creatum est verum, ergo nullum ens creatum est veritas, ergo omnis veritas est quid increatum, & est tantum una veritas.

¶ 5 Præ. In creaturis nihil est maius mente humana, nisi Deus, ut dicit Aug. sed veritas ut probat Aug. in lib. Soli. Est maior mente humana, quia non potest dici quod sit minor, sic enim haberet mens humana de veritate iudicare, quod falsum est, non enim de ea iudicat, sed secundum eam, sicut index non iudicat de lege, sed secundum legem, ut ipse dicit in lib. de vera Relig. Similiter nec est potest dici quod sit æqualis, quia anima iudicat omnia secundum veritatem, non autem iudicat omnia secundum seipsam: ergo veritas non est nisi Deus, & ita una tantum veritas.

¶ 6 Præ. Aug. probat in lib. 83. quæstionum, quod veritas non percipitur sensu corporis, hoc modo nihil percipitur sensu corporis nisi mutabile: sed veritas est immutabilis, ergo sensu non percipitur. Similiter argui potest. Omne creatum est mutabile: veritas non est mutabilis, ergo non est creatura: ergo est res increata, ergo est una tantum veritas.

¶ 7 Præ. Ibidem Augustus arguit ad hoc idem, hoc modo. Nullum sensibile est quod non habeat aliquid simile falso, ita ut inter nosci non possit: nam ut aha præmittam, omnia quæ per corpus sentimus est eum ea non ad sunt sensibus, imagines tamen eorum patitur tanquam profus ad sunt, vel in somno, vel in furore: sed veritas non habet aliquid simile falso: ergo sensu non percipitur. Similiter argui potest. Omne creatum habet aliquid simile falso in quantum habet aliquid de defectu: ergo nullum creatum est veritas: & sic est tantum una veritas.

Contra, Augustus in lib. de Vera relig. dicit, Sicut similitudo est forma similitum, ita veritas est forma verorum: sed plurium similitum plures sunt similitudines, ergo plurium verorum plures sunt veritates.

¶ 2 Præ. Sicut omnis veritas creata deriuatur a veritate increata, & ab ea suam virtutem habet, ita omne humerum intelligibile a prima luce deriuatur exemplariter & vim manifestandi habet, dicitur tamē esse plura lumina intelligibilia, ut patet per Dionys. ergo ex simili modo concedendum est esse plures veritates.

¶ 3 Præ. Colores quauis ex virtute lucis moueant vnum, tamē simpliciter dicuntur esse plures & disse-

rentes, & non possunt dici esse vnum, nisi secundum quid. ergo & quauis omnes veritates creatae se in intellectu exprimat virtute primæ veritatis, non tamen ex hoc dici poterunt vna veritas, nisi secundum quid.

¶ 4 Præ. Sicut veritas creata non potest se in intellectu manifestare, nisi virtute veritatis increatae, ita nulla potentia creata potest aliquid agere, nisi virtute potentie increatae, non tamen aliquo modo dicimus esse vnam potentiam omnium habentium potentiam, ergo nec dicendum est aliquo modo esse vnam veritatem omnium verorum.

¶ 5 Præ. Deus comparat ad res in habitudine triplicis causa. efficientis, exemplaris, & finalis: & per quodam appropriationem entitas rerum refertur ad Deum, ut ad causam efficientem, veritas ut ad causam exemplarem, bonitas ut ad causam finalem, quauis etiam singula possint ad singula referri secundum locutionis proprietatem: sed non dicimus aliquo modo locutionis esse vnam bonitatem omnium bonorum, aut vnam entitatem omnium entium, ergo nec debemus dicere vnam veritatem omnium verorum.

¶ 6 Præ. Quauis sit vna veritas increata a qua omnes veritates creatae extrahuntur, non tamen eodem modo extrahuntur ab ipsa: quia quauis ipsa similiter se habeat ad omnia, non tamen omnia similiter se habent ad ipsam, ut dicitur in lib. de Causis: unde alio modo extrahitur ab ipsa veritas necessarium, & contingentium: sed diuersus modus imitandi exemplarium facit diuersitatem in rebus creatis, ergo si militer sunt plures veritates creatae.

¶ 7 Præ. Veritas est adequatio rei, & intellectus: sed diuersorum specie non potest esse una adequatio rei ad intellectum, ergo cum res veræ sint specie diuersæ, non potest esse una veritas omnium verorum.

¶ 8 Præ. Augustus dicit in lib. 12. de Trinitate. Creatum est mens humanæ naturæ sic rebus intelligibili bus connexa, ut in quadam luce sui generis omnia, quæ cognoſcit, intueat. sed lux secundum quam anima cognoscit omnia, est veritas, ergo veritas est de genere ipsius animæ, & ita oportet veritatem esse re creatam, & ita in diuersis creaturis diuersæ erunt veritates.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex prædictis patet, veritas proprie inuenitur in intellectu humano, vel diuino, sicut sanitas in animali. In rebus autem alijs inuenitur per relationem ad intellectum, sicut & sanitas dicitur de quibusdam alijs in quantum sunt effectiua, vel conseruatiua sanitatis animalis, ergo est in intellectu diuino quidam veritas proprie, & primo, in intellectu vero humano proprie quodammodo, & secundario, in rebus autem improprie, & secundario, quia non nisi in respectu ad alterutrum duarum veritatum, veritas ergo intellectus diuini est una tantum, a qua in intellectu humano deriuatur plures veritates, sicut ab una facie hominis resultat plures similitudines in speculo, sicut dicitur glo. super illud Psalmi, Diminuta sunt veritates a filiis hominum: veritates autem quæ sunt in rebus, sunt plures, sicut & rerum entitates. veritas autem, quæ dicitur de rebus in comparatione ad intellectum humanum, est rebus quodammodo accidentalis: quia posito, quod intellectus humanus non esset, nec esse posset, adhuc res in sua essentia permanerent: sed veritas quæ dicitur de eis in comparatione ad intellectum diuinum, eis inseparabiliter comunicatur, non enim subsistere possunt, nisi per intellectum diuinum eas in esse producentem: per prius etiam inest rei veritas per comparationem ad intellectum diuinum, quam humanum, cum ad intellectum diuinum comparatur quasi ad causam, ad humanum

Quæst. dis. S. Tho. 3. autem

Cap. 14.

Lib. 1. c. 1. & 2. tom. 1.

1. 11. tom. 1.

1. 9. in prin. tom. 4.

1. 11. tom. 1.

1. 16. circa med. tom. 1.

Propoſ. 2. tom. 3. in corpore Arif.

Cap. 15. par. 1. in prin. tom. 3.

Art. 2. huius quæst.

Aug. Psal. 11. tom. 2.

aut quodāmodo, quasi ad effectum, in quantum in
 intellectus a rebus scientiam accipit. Sic ergo res ali-
 qua principaliter dicitur vera in ordine ad veritatē
 intellectus diuini quā in ordine ad veritatē intel-
 lectus humani. si ergo accipiatur veritas proprie di-
 cta sicut quā omnia principaliter vera sunt, sic oīa
 sunt vera vna veritate. i. veritate intellectus diuini,
 & sic Anselmus de veritate loquitur in lib. de Verita-
 te. Si autē accipiatur veritas proprie dicta, sicut quā
 res secundo veritate dicuntur, sic sunt pluriū ve-
 rorū plures veritates in rebus diuersis, si autē acci-
 piatur veritas improprie dicta, sicut quā oīa dicuntur
 vera, sic sunt pluriū verorum plures veritates, sed
 vnius rei vna est tū veritas. Denominantur autem
 res verae a veritate, quae est in intellectu diuino, vel
 in intellectu humano, sicut denominat cibus sanus a
 sanitate, quae est in animali, & non sicut a forma
 inhaerente, sed a veritate, quae est in ipsa re, quae nihil
 est aliud, quā entitas intellectui adequata, vel intel-
 lectū sibi adequatā sicut a forma inherere, sicut cib⁹
 denominatur sanus a qualitate sua, a qua sanus dicitur.
 Ad PRIMVM ergo dicendum, quod ipsa comparatur ad tem-
 poralia sicut mensura, ad mensurata: unde patet, quod
 Anselmus loquitur de illa veritate, quae est tantum me-
 sura omnium rerum verarum, & ista est vna tū si-
 cut ipsa vnum, ut in 2. arg. concluditur, veritas autē,
 quae est in intellectu humano, vel in ipsis rebus non
 comparatur ad res, sicut mensura extrinseca, & cōis
 ad mensurata, sed vel sicut mensuratum ad mensu-
 rā, ut est de veritate intellectus humani, & sic oportet
 eā variari sicut varietatem rerum, vel sicut men-
 sura intrinseca, sicut est de veritate, quae est in ipsis
 rebus, & has ē: mēsuras oportet pluralitari sicut plu-
 ritalitate mēsuratorum, sicut diuersorum corporū
 sunt dimensiones diuersae. Secundum cōcedimus.
 Ad TERTIVM dicendum, quod veritas, quae remanet
 destrictis rebus est veritas intellectus diuini, & haec
 simpliciter est vna numero veritas autē, quae in re-
 bus est, vel in aīa, variatur ad varietatem rerum.
 Ad QVARTVM dicendum, quod cum dicitur, nulla res est
 sua veritas, intelligit de rebus, quae habent esse com-
 pletum in natura, sicut & cum dicitur, nulla res est suū
 esse, & tamen esse rei quaedam res creata est, & eodē
 modo veritas rei aliquid creatum est.
 Ad QVINTVM dicendum, quod veritas sicut quā anima
 de omnibus iudicat, est veritas prima. Sicut n. a
 veritate intellectus diuini effluunt in intellectu An-
 gelicū species rerum innatae, sicut quā oīa cogno-
 scit, ita a veritate intellectus diuini exemplariter p-
 cedunt in intellectum nostrum veritas primorū prin-
 cipiorum, sicut quā de omnibus iudicamus. Et quia
 per eā iudicare non possumus, nisi sicut quod est simili-
 tudo primae veritatis, ideo sicut primam veritatem
 de omnibus dicimus iudicare.
 Ad SEXTVM dicendum, quod veritas illa immutabi-
 lis est veritas prima, & haec neque sensu percipitur,
 neque aliquid creatum est.
 Ad SEPTIMVM dicendum, quod etiā ipsa veritas crea-
 ta non habet aliquid simile falso, quāuis creatura
 quaelibet aliquid simile falso habeat. In tantum n. si-
 mile aliquid falso creatura habet, in quantum defi-
 ciens est, sed veritas non ex ea parte consequitur
 creaturam qua deficiens est, sed secundum, quod a de-
 fectu recedit primae veritati conformata.
 Ad PRIMVM vero eorū, quae contra obijciuntur,
 dicendum est, quod similitudo proprie inuenitur in
 utroque similitudo. veritas autem cum sit quaedam cō-

uenientia intellectus & rei, non proprie inuenitur
 in utroque, sed in intellectu: unde cum sit vna in-
 tellectus, scilicet diuinus secundum cuius confor-
 mitatem omnia vera dicuntur, oportet omnia esse
 vera secundum vnam veritatem, quāuis in pluri-
 bus similibus sint plures diuersae similitudines.
 Ad SECVNDVM dicendum, quod quāuis lumen in-
 telligibile exemplatur a lumine diuino, tamen lu-
 men proprie dicitur etiam de intelligibilibus lami-
 nibus creatis, non autem veritas proprie dicitur de
 rebus proprie exemplatis ab intellectu diuino, &
 ideo nō dicimus vnum lumen sicut dicimus vnam
 veritatem.
 Et similiter dicendum est, ad 111. de coloribus,
 quia colores proprie visibiles dicuntur, quāuis nō
 videantur nisi per lucem. Et similiter dicendum
 ad 111. de potentia & ad v. de entitate.
 Ad SEXTVM dicendum, quod quāuis res expletur
 difformiter a veritate diuina, nō tamen propter hoc
 excluditur, quin res vna veritate sint vera & nō plu-
 ribus proprie loquendo, quod id quod diuersimodo
 recipitur in rebus exemplatis, non proprie dicitur
 veritas, sicut proprie dicitur veritas in exemplatis.
 Ad SEPTIMVM dicendum, quod quāuis ea quae sunt
 diuersa specie ex parte rerum vna adequata ratione
 adequatur diuino intellectui, intellectus tamen di-
 uinus cui omnia adequantur, est vnus. Et ex parte
 eius est vna adequatio ad res omnes, quāuis in
 omnia sibi eodem modo adequantur, & ideo mo-
 do praedicti omnium rerum veritas est vna.
 Ad OCTAVM dicendum, quod Augustinus loquitur
 veritate exemplata ab ipsa mente diuina in memo-
 ria nostra: sicut similitudo faciei resultat in speculo. Et
 huiusmodi veritates resultantes in animis nos-
 tris a prima veritate sunt multae, ut dicitur in 1. de
 veritate. quod veritas prima est quodammodo
 de genere animae largo modo accipiendo genus,
 secundum quod omnia intelligibilia vel incor-
 poralia vnius generis esse dicuntur, per modum quo
 dicitur Act. 17. Ipsius enim & nos genus sumus.
 ARTICVLVS V.
 Primum praeprimam, aliqua alia veritas sit eterna.
 QVINTO quaeritur. Vtrum aliqua alia veritas pro-
 ter primam sit eterna. Et vtrum sic. Anselmus
 enim dicit in Monolo. de veritate entia-
 bilium loquens. Sine dicatur veritas habere finem
 intelligatur habere principium, vel finem, nullo modo
 potest veritas principium vel finem, vel non habere
 principium vel finem. ergo nulla veritas est
 dicitur principium vel finem: sed omne quod est
 modi est aeternum. ergo omnis veritas est aeterna.
 ¶ 2. Praet. Omne illud cuius esse sequitur ad destruc-
 tionem sui esse, est aeternum, quāuis ponatur esse
 ponatur non esse, sequitur quod erit, & oportet
 secundum vnum quodque tempus ponere de vno
 quoque, quod sit vel quod non sit: sed ad destructionem
 veritatis sequitur veritatem esse, quia si veritas non
 est, veritatem non esse est verum, & nihil potest
 esse verum nisi veritate. ergo veritas est aeterna.
 ¶ 3. Praet. Si veritas enuntiabile nō sit aeterna, ergo
 erit assignare, quā nō erit enuntiabilem veritatem
 tunc hoc enuntiabile est verum, nullam veritatem
 enuntiabilem esse. ergo veritas enuntiabilem est
 quod est contrarium ei quod fuit datum. nō ergo
 potest dici veritatem enuntiabilem non esse aeternam.
 ¶ 4. Praet. Philo. probat in 1. Phys. materia esse quae

Cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.